

Bugyáki Attila¹

A pénzmosás gyakorlata a szervezett bűnözés és a terrorizmus összefonódásában – Fogalmi tisztázás és gyakorlati kapcsolatok

A szervezett bűnözés és a terrorizmus életünk szinte minden napját beárnyékolja. Folyamatos változásuk és rugalmas alkalmazkodásuk révén mindig képesek megújulni, amivel állandó félelmet és fenyegetést jelentenek az állam és a társadalom tagjainak. Működésükhöz és fennmaradásukhoz olyan pénzekre van szükségük, amelyek eredete látszólag tiszta, nem felkeltve ezzel a bűnüldöző hatóságok érdeklődését. Céljuk és motivációjuk magvalósítása érdekében a szervezett bűnözés és a terrorizmus között alkalmi szövetségek alakulhatnak ki, amelyekhez pénzügyi szolgáltatást sok esetben a hivatásos pénzmosók nyújtanak. Ennek következtében már nemcsak az illegális, hanem ezzel párhuzamosan a legális szférát is behálózzák, veszélyeztetve ezzel a világgazdaságot, és a demokráciák békés együttélését. Jelen tanulmány – a fogalmi tisztázáson és a gyakorlati kapcsolatokon keresztül – a szervezett bűnözés és a terrorizmus sajátos érdekviszonyán alapuló összefonódását kívánja bemutatni a pénzmosás szempontjából.

Kulcsszavak: pénzmosás, szervezett bűnözés, terrorizmus, terrorizmus finanszírozása

Money Laundering Practices in the Combination of Organized Crime and Terrorism – Conceptual Clarification and Practical Contacts

Organized crime and terrorism are shadowing almost every day of our lives. They are always able to renew, through their continuous change and flexible adaptation, as a constant threat and fear to the members of the state and society. To operate and survive, they need money that appears to have a clear origin, not arousing the interest of law enforcement authorities. In order to fulfil their purpose and motivation, organized crime and terrorism can form occasional alliances, often provided by professional money laundering. As a result, not only it is illegal, but it also covers the legal sphere, thereby jeopardizing the global economy and the peaceful coexistence of democracies. The present study seeks to demonstrate – through conceptual clarification and practical links – the concentration of organized crime with terrorism based on its specific interest in money laundering.

Keywords: money laundering, organized crime, terrorism, financing of terrorism

¹ Bugyáki Attila okleveles közgazdász. Kutatási területe a pénzmosás kérdésköre. E-mail: attila.bugyaki@freemail.hu

Bevezetés

A téma összetettségét – és egyben nehézségét is – jól szimbolizálja, hogy a szervezett bűnözésnek, a terrorizmusnak és a pénzmosásnak még napjainkban sincs általános érvényre elfogadott definíciója. A fogalmak egységesítésének legfőbb akadályozója elsősorban a nemzeti és nemzetközi bűnüldözési alapszabványok közötti eltérések megítélésében, valamint az adott államok eltérő politikai érdekkülönbözőségében rejlik. Ellenben, ha mégis lenne ilyen nemzetközileg elfogadott, letisztult meghatározás, akkor sem dőlhetnének hátra a karosszékben, mivel az egyre inkább globalizálódó és dinamikus változó világunkban e bűnözői szervezetek és csoportok működése napról napra fejlődik, ezzel újabb és újabb fenyegetésekkel, illetve kihívásokkal bővítve a fogalomtárt.

Az elmúlt évek folyamán a nemzetközi szervezett bűnözés gazdasági befolyásának folyamatos növekedésével párhuzamosan a tevékenységük is egyre szervezettebbé vált. Ennek során kihasználva a globalizáció, továbbá az Európai Unió adta négy alapszabadságot (munkaerő, tőke, áru és szolgáltatás szabad áramlását), az újabb és kifinomultabb pénzmosási technikákat, valamint módszereket a bűnözői körök már egymással sok esetben együttműködve, egyre jobban rátelepültek a legális gazdaság adta lehetőségekre is.

A korábban elképzelhetetlennek hitt mértékű változások senkit és semmit sem hagytak érintetlenül, nemcsak az egész világ globalizálódott, hanem ezzel párhuzamosan – illetve ennek eredményként – a világot veszélyeztető folyamatok is globálissá váltak. A globalizációs folyamatok jelentős hatással voltak, illetve vannak még napjainkban is a szervezett bűnözés, a terrorizmus és a pénzmosás mai formájának kialakulására. A gyökeresen átalakult nemzetközi politikai, gazdasági és pénzügyi életben tevékenységük is egyre globálisabbá kezdett válni, aminek keretében együttműködésük során megosztották regionális tapasztalataikat, majd ezek racionalizálását követően egymással összekapcsolódva, közösen léptek ki a nemzetközi porondra, kihasználva az ezzel járó szinergiahatásokat. A szövetségre lépéssel, az így kialakított zárt, integrált és szabályozott rendszerben a gyors és határokon átívelő fejlődés adta lehetőség mellett sokkal hatékonyabb és erőteljesebb érdekérvényesítő képességet alakítottak ki, amely amellet, hogy hosszabb távon képesette a feleket egymás nézeteinek tiszteletben tartására, még potenciális lehetőséget is nyújtott erőfölényük kiterjesztésére.

A 21. század kezdetén egyértelművé vált, hogy az egyre növekvő méretű pénzmosás már nemcsak nemzeti, illetve regionális keretek között zajlik, hanem a technológiai innováció és a szervezett bűnözői csoportok fokozatos térnyerése következtében világméretű kockázatot is jelent az államok számára. A pénzmosás volumenére – annak leplezett úton való mozgatása révén – pontos adatok nem állnak rendelkezésre, csak becslések. Ha elfogadjuk az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) legutolsó statisztikai adatok felhasználásával készült felmérésének az eredményét, amely szerint a vagyoni előnnyel járó bűncselekményekhez kapcsolódó pénzmosás becsült értéke évente a Földön a világ GDP-jének 2–5%-a, ami pénzben kifejezve 800–2000 milliárd amerikai dollár átmosását jelenti évente, akkor jól érzékelhetővé válik a probléma nagysága.² E bűncselekményekből

² United Nations – Office on Drugs and Crime: *Money Laundering*. [online], Forrás: unodc.org [2023. 06. 11.].

származó pénzek tisztára mosása minden évben jelentős kárt okoz a világnak, és minél inkább növekszik az ezzel legalizálni szánt összeg, az annál inkább veszélyezteti az egyes nemzetgazdaságok működését, erősítve ezzel az illegális gazdaságot és a szervezett bűnözést. A kormányok és a nemzetközi szervezetek a 2001. szeptember 11-ei Amerikai Egyesült Államokot ért terrortámadás óta különösen kiemelt figyelmet fordítanak erre a problémára, mivel ekkor vált világossá, hogy a pénzmosás a legális és az illegális gazdaság mellett a terrorszervezetek finanszírozásával is szorosan összefonódik.

Tanulmányomban a szervezett bűnözés, a terrorizmus és annak finanszírozása, valamint a pénzmosás fogalmi kereteinek, általános jellemzőinek szükséges ismertetésén keresztül, illetve azt követően fejtem ki a közöttük fennálló sajátos, érdekviszonyokon alapuló összefonódásukat.³

A szervezett bűnözés fogalmi keretének behatárolása, általános jellemzői

A szervezett bűnözés motivációja elsősorban az anyagi javak törvénytelen úton való megszerzésére irányul, ezért azt alapvetően a gazdasági biztonság kategóriába sorolhatnánk. Figyelembe véve viszont azt, hogy szervezett tevékenységük és gazdasági befolyásuk ezen már jóval túlmutat, ezáltal politikai és egyben társadalmi biztonsági kérdést is felvet, amelyek közvetve és/vagy közvetlenül veszélyeztetik az állam, illetve a lakosság békés működését.

Ha a már meglévő mértékadó meghatározásokból összegyűjtenénk a szervezett bűnözés általános jellemzőit, akkor a következőket kapnánk: illegális, anyagi haszonszerzés (pénz), összehangolt, sorozatos, megfélemlítés, lojalitás, korrupció, konspiráció, munkamegosztás, több személy vagy csoport együttműködése. A viszonylag jó behatárolást követően – kis túlzással – gyakorlatilag csak egy-két kötőszóval kellene összekötni a szavakat és már készen is lehetnénk egy saját fogalom megalkotásával. A tanulmány szempontjából – az interneten fellelhető számos egyéb megfogalmazás mellett⁴ – három jól ismert nemzetközi szervezet, az Európa Tanács, az ENSZ és az Interpol meghatározásait veszem alapul. Eszerint az Európa Tanács megfogalmazásában a szervezett bűnözés: „Illegális tevékenységek, amelyeket már hosszabb ideje létező, súlyos bűncselekmények összehangolt tevékenység révén és megfélemlítés, erőszak, korrupció vagy más eszközök igénybevételével, közvetve vagy közvetlenül pénzügyi vagy más anyagi haszonszerzés céljára történő végrehajtására irányuló, három vagy több személyből álló szervezett csoportok hajtanak végre.”⁵ A Transznacionális Szervezett Bűnözésről szóló ENSZ Egyezmény is hasonlóképpen fogalmaz: „Három vagy több személyből álló strukturált csoport, amely

³ A terjedelmi korlátokat szem előtt tartva – mivel a tárgyalt témakörök már önmagukban külön-külön is olyan hatalmas elméleti háttérrel rendelkeznek – a tanulmány csak annyiban foglalkozik a szervezett bűnözés, a terrorizmus, a terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás mélyebb elemzésével, amennyiben azt jelen témaválasztásom megkívánja.

⁴ Klaus von Lampe német egyetemi docens az internetes oldalán több mint 200 fogalmat gyűjtött össze a szervezett bűnözéssel kapcsolatban, amelyeket többek között országonként, szervezetenként és megfogalmazói szerint is csoportosított. Von Lampe, Klaus: *Definitions of Organized Crime*. [online], Forrás: organized-crime.de [2023. 05. 23.].

⁵ Tólas Péter (2007): *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországi biztonságára*. [online], 2007. 01. 07. Forrás: kisebbségkutato.tk.mta.hu [2023. 05. 23.].

meghatározott időszakra és cselekvésre, egymással összehangolt, egy vagy több komoly bűncselekmény vagy támadás elkövetésére alakulnak, hogy abból közvetve vagy közvetlenül pénzügyi vagy más egyéb anyagi hasznot érjenek el.”⁶ Az Interpol az előző kettőnél kicsit tágabb értelemben, de hasonló elvek alapján határozza meg a fogalmat: „Bármely egységes szervezetű csoport, amelynek legfőbb célja az, hogy illegális tevékenységek révén pénzt szerezzen, és gyakran a félelem és korrupció segítségével biztosítja túlélését.”⁷ Ha jobban megnézzük az előzetesen gyűjtött jelzőket, valamint az idézett nemzetközi szervezetek által használt definíciókat, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy valamennyi meghatározásban szerepel a pénz, illetve anyagi haszonszerzés vagy annak valamilyen szinonimája mint motiváció. Megállapíthatjuk, hogy a szervezett bűnözés elsődleges mozgatórugója tehát a pénz, mégpedig azon belül is az illegális úton megszerzett pénz, amelyet úgy kell visszajuttatni a gazdaságba, hogy annak eredete nehezen vagy egyáltalán ne legyen visszakövethető, mert anélkül a pénzmosás tevékenysége – mint szolgáltatás – semmit nem ér. Éppen ezért a pénzmosás az a végeláthatatlan „hajtóerő és mozgatórugó”, amelynek kivitelezésével, majd befejezésével lehetővé teszi valamennyi bűncselekmény növekedését és elterjedését a világban. Egy hasonlattal élve – véleményem szerint – a pénzmosás olyan, mint egy „mutáns polip”, amelynek kapcsolatrendszerre – a nyolc hosszú karon keresztül – behálózza az egész világot, a környezet külső, illetve belső behatásaihoz maximálisan alkalmazkodik, azaz folyamatosan képes a megújulásra. A fej – amely a pénzmosást végzi – állandóan biztosítja a körforgást és az információk áramlását a nyolc kar – azaz a pénzmosásra leginkább specializálódott bűnszervezetek (kábitószerszerek-, fegyver- és emberkereskedelem, prostitúció, terrorizmus, korrupció, csalás, hamisítás) – között, biztosítva ezzel a legálisnak tűnő működést. Míg az egyes karok kiiktatásuk esetén bármikor pótolhatók (újranőhetnek), addig az egész folyamatot meghatározó és irányító fej, azaz a pénzmosás, már nem. Ha a bűnözők nem tudják a „fekete pénzeket” tisztára mosni, vagy eredetük könnyen felderíthetővé válik, akkor a bűnszervezet fokozatosan elsorvad, végül pedig megszűnik.

A nemzetközi bűnözés rugalmas hálózatok, kerülő útvonalak köré szerveződik, a tőke elektronikus átutalási rendszerének köszönhetően pedig nagyon olajozottan működik.⁸ Eközben új üzletágakat hoz létre, miközben torzítja a nemzeti és a regionális gazdaságot. Tagjaik a bűncselekményeiket diverzifikáltan, munkamegosztásos alapon, egymással szoros és rendszeres szövetségekben – határon átnyúló, nemzetközi keretek között – követik el, legális és illegális kapcsolatrendszeireken keresztül, ahol mindenkinek megvan a saját feladatköre. Az előre megtervezett akciókat fegyelmesen és precízen, hierarchikus rendszerben hajtják végre. Felépítésük lehet sejtyszerű, amikor önállóan, egy központi vezetéstől függetlenül végzik tevékenységüket, illetve többlépcsős, amikor az irányítás nem közvetlenül, hanem több lépcsőn keresztül valósul meg. A szervezet irányítói utasítások útján, általában csak közvetve vesznek részt a bűncselekmények végrehajtásában.

⁶ United Nations – Office on Drugs and crime (2004): *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. [online], New York, 2004. Forrás: unodc.org [2023. 05. 25.].

⁷ Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*. [online], Doktori értekezés. Pécs: PTE ÁJK, 2010., 161. Forrás: pea.lib.pte.hu [2023. 05. 23.].

⁸ Mingst, Karen A. (2011): *A nemzetközi kapcsolatok alapjai*. Budapest: Napvilág, 146.

Gátlástalanul haladnak előre, megvásárolnak mindent és mindenkit, ami az útjukba kerül. Válogatás nélkül korrumpálnak és zsarolnak meg kormánytisztviselőket, politikusokat, hivatalnokokat vagy bárkit céljuk elérése érdekében, valamint foglalkoztatják a legkiválóbb szakembereket, így hatalmuk, befolyásuk és ellenőrzésük a politikai és gazdasági élet valamennyi szegmensébe határtalanul elér. Amennyiben érdekeik úgy kívánják, az erőszak egyetlen formájától sem riadnak vissza, hiszen a szervezetet alkotó személyek szinte kivétel nélkül hivatásos/profi bűnözők.

A terrorizmus fogalmi keretének behatárolása, általános jellemzői

A terrorizmus mint jelenség már évszázadok óta jelen van történelmünk valamennyi periódusában. Kezdetben „csupán” az állami kül- és belpolitikai érdekek⁹ húzódtak meg a terrorizmus hátterében, míg a modern kori terrorizmus – az egyének, a szervezetek és a csoportok bekapcsolásával – már egyáltalán nem mentes a különböző etnikai, vallási és ideológiai nézetektől sem. A globalizáció, illetve annak hatásai pedig egyre veszélyesebbé és kiszámíthatatlanabbá tették a folyamatot, jelentősen megnehezítve ezzel a terrorizmus megelőzését és felderítését.

A terrorizmus fogalmát több mint kétszáz évvel ezelőtt, a nagy francia forradalom idején használták először.¹⁰ Napjainkban minden szervezet, minden nemzet sajátos módon értelmezi a terrorizmus definícióját, annak jellemzőit gyűjti egy csokorba. Ebből adódik, hogy nincs egységes, nemzetközileg támogatott meghatározása. Alex Schmidt és Albert Youngman *Politikai terrorizmus* című könyvükben a fellelhető fogalmak közül kiválasztották azokat a meghatározó kulcsszavakat (eszközöket az alapmotiváció megvalósításához), amelyek a legtöbb helyen fordultak elő. Ez alapján az ő értelmezésükben a terrorizmus nem más, mint: „az erőszak, a politikai célzat, a káosz- és félelemkeltés, a fenyegetés, a pszichológiai tényezők, a szándékosság és tervezettség, a szimbolikus, illetőleg a véletlenszerű célpontválasztás, valamint a társadalom-befolyásolási célzatú” fenyegetése.¹¹ A számtalan köztudatban lévő definíció közül érdemes még kettőt megemlíteni. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) – mint az egyik legjelentősebb nemzetközi szervezet – a terrorizmus fogalmát így értelmezi: „a politikai, vallási vagy ideológiai célkitűzések elérése érdekében kormányok és társadalmak kényszerítésére vagy megfélemlítésére tett kísérletben, az egyének vagy javak elleni erő vagy erőszak törvénytelen alkalmazása, illetve azzal való fenyegetés.”¹² Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök megfogalmazásában pedig így hangzik: „a terrorizmus a polgárokra gyakorolt szándékos,

⁹ Már az ókortól kezdve egészen napjainkig az állami érdekérvényesítés egyik tipikus formája a kalózkodás, amely a szervezett haszonszerzés mellett, valamely állam megbízásából gazdasági és/vagy politikai előny megszerzésére irányul. Ugyanúgy a hidegháború egyik „legtermészetesebb” velejárási eleme volt a terrorszervezetek állami finanszírozása anyagi és katonai eszközökkel, valamint tagjainak kiképzése, meghatározott politikai célok elérése érdekében.

¹⁰ A terror szó latin jelentése ijedség, rémület. Magát a terror kifejezést – rémuralom értelmében (régime de la Terreur) – Edmund Burke használta először a francia forradalom elleni vitáirátában 1793-ban. Hímer Nóra Vivien (2011): A terrorizmus eredete és fejlődéstörténete. *Szakmai Szemle*, (2), 53.

¹¹ Publikon Szerkesztőség: *A terrorizmus fogalma és története*. [online], Forrás: publikon.hu [2023. 06. 02.].

¹² NATO *sakkijezések és meghatározások szógyűjteménye* (2000). Budapest: HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség kiadványa, 166.

módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani.”¹³ Amint láthatjuk, a példaként felhozott fogalmak közel hasonló jelentésűek, de meghatározásuk során – a politikai nézeteltérések következtében – a bennük használt jelzők révén kicsit mégis más töltettel rendelkeznek.

A terrorizmus fogalmi behatárolását követően érdemes megismerni a terrorista csoport definícióját is, amely két amerikai professzor, Seth G. Jones és Martin C. Libicki értelmezésében a következő: „egyének tömörülése, mely nem állami entitásként, céljai elérésére a terrorizmus eszközeit alkalmazza.”¹⁴ Az alapmotivációval összhangban a terrorista csoportok létrejötte – nemritkán a rivális szervezetek feletti befolyás növelésével párhuzamosan – két meghatározó célkitűzése van: az egyik az akciók végrehajtásához támogatói bázis kiépítése, a másik pedig az ellenfelek leküzdésére (megsemmisítésére) irányul.

A terrorista szerveződés legszó színtje a magányos terrorista, aki szürke, hétköznapi polgárként éli életét, ezért cselekedete és eltervezett akciója szinte teljesen kiszámíthatatlan. A kisebb, illetve közepes terrorista csoportok létszáma pár főtől akár százig, míg a nagyobb szerveződéseké akár több ezerig is terjedhet. Míg az előbbi esetben a tagok ismerhetik egymást, addig az utóbbiban – saját védelmük érdekében – ez már nem jellemző, helyette inkább a sejtszerű felépítést választják.

A terroristák eszközei és módszerei folyamatosan változtak az elmúlt évszázadok alatt. Míg a második világháborúig egyértelműen behatárolható volt a pusztítás célja, illetve a célszemélyen kívül ártatlanok csak elvétve estek áldozatul, addig a következő időszakban már a véletlenszerű célpontválasztás és a pusztítás került előtérbe, amely így folyamatos rettegésben tartja a társadalom szinte valamennyi rétegét. A terroristák és a terrortámadások motivációját, illetve stratégiáját az 1990 évek előtt a „mérsékelt” forma jellemezte, azt követően ezt az egyre kegyetlenebb, politikai akarattal párosult akciók váltották fel.¹⁵ Ezek az akciók pedig ettől kezdve egy jól megszervezett, tudatos hatáselemzésen alapultak és elsősorban a politikai és más jellegű döntések befolyásolására irányultak, egy-egy kiemelkedő esemény – de napjainkban már akár hétköznapi – terrorcselekményekkel való megzavarásának megszervezésével és kivitelezésével.¹⁶ 2001. szeptember 11-e fordulópontra és egyben korszakváltást is jelentett a terrorizmus elleni küzdelemben. Az eddig sérthetetlennek vélt Amerikai Egyesült Államokat saját kontinensén érte terrortámadás. A terrorakció után az amerikai kormány és a NATO (beleértve a partnerállamokat is) azonnali megtorló, operatív, jogi és adminisztratív intézkedéseket vezetett be.¹⁷ A nemzetközi terrorizmus elleni háború első célpontja az al-Káida terrorszervezet és az azt támogató Afganisztán lett.

¹³ Netanjahu, Benjamin (1995): *Harc a terrorizmus ellen*. Budapest: Alexandra, 184.

¹⁴ Jones, Seth G. – Libicki, Martin C. (2008): *How Terrorist Groups End. Lessons for Countering al Qa'ida*. Santa Monica, CA: Rand Corporation, 3.

¹⁵ Isaszegi János (2002): A nemzetközi terrorizmus és a terrorizmus elleni harc aktuális kérdései – Hadsereg, rendőrség, határőrség a terrorizmuselleni harcban. In *Új világrend, új kihívások, új reagálások*. IVB Konferencia, Budapest, 11.

¹⁶ Bolgár Judit – Szternák Nóra – Szternák György (2005): *A terrorizmussal kapcsolatos kutatások legújabb eredményei*. *Felderítő Szemle*, 4(4), 5–61.

¹⁷ Kőszegvári Tibor (2004): *A nemzetközi terrorizmus elleni harc tapasztalatai*. *Felderítő Szemle*, 3(4), 5–7.

A 21. század beköszöntét követően alapvetően a nemzeti szeparatista, a politikai ideológia és a vallási fanatikus indíttatású radikális és szélsőséges öngyilkos merénylők megjelenése,¹⁸ valamint a vegyi és biológiai, illetve nukleáris terrorizmus veszélye fokozza tovább a félelmet és a kiszolgáltatottságot, aminek üzeneteit rendszerint a média juttatja célba.¹⁹ Míg korábban a terrorizmus célpontjai egy-egy országra korlátozódtak, addig napjainkra egyértelműen aszimmetrikus fenyegetéssé vált, nemzetközi kereteket öltött, és így szinte a világ bármely részén, bármikor fenyegetést jelenthet.

A pénzmosás fogalmi kereteinek behatárolása, általános jellemzői

A pénzmosás fogalmának behatárolásához a nemzetközileg is oly sokszor használt meghatározását veszem alapul, amely nagyon jól levezethető az ENSZ két egyezményéből, az 1988-ban Bécsben a kábítószeres és a pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni egyezményben elfogadott, és a 2000-ben Palermóban a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményben elfogadott irányelvekből. E szerint a pénzmosás

„úgy értelmezhető, mint olyan cselekmény, amelynek során az elkövetők azt a látszatot keltik, mintha a bűncselekményből származó dolgok („eszközök”) törvényes eredetűek lennének. Ennek érdekében a bűnözők, illetve azok csoportjai igyekeznek elrejtetni, leplezni a vagyontárgyak vagy egyéb rendelkezésükre álló dolgok, eszközök valódi eredetét, sok esetben a pénzügyi közvetítő rendszerek felhasználásával”.²⁰

Amint a meghatározásból is kiderül, a célként deklarált jogi következmények elkerülése érdekében, a rendszerbe bejuttatott, bűncselekményből származó illegális vagyonelemek átalakításához és/vagy átruházásához valamilyen pénzügyi közvetítő rendszer közbeiktatására van szükség, amire a hétköznapi formális – banki, egyéb pénzügyi vagy mobil pénzszolgáltatói – csatornák mellett az informális értékátviteli rendszerek²¹ is remek és egyben vonzó lehetőséget biztosítanak.

A globalizáció betörése a pénzügyi szektorba nemcsak a legitim világgazdaság, hanem a feketegazdaság fejlődését is elősegítette, amelynek révén jelentősen megnövekedtek a transznacionális pénzmosó bűnözők lehetőségei is. A pénzmosás mint tevékenység ilyen formában elsősorban a nemzetközi szinten figyelhető meg, jelentősen csökkentve

¹⁸ Szaniszló József (2005): *Napjaink Nemzetközi (Globális) Terrorizmusa 2. Szakmai Szemle*, (2), 6.

¹⁹ „A terrorizmus modern formáinak kialakulásában fontos szerepe van a tömegmédiára létrejöttének, mely nemzetközileg méreteiben képes az embereket az erőszak sokkoló jeleneinek részeseivé tenni, azok hatását felfokozni.” Boda József (2014): *Biztonsági kihívások – nemzetbiztonsági válaszok*. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk): *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 42.

²⁰ Pénzügyminisztérium: *A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés nemzetközi háttere*. [online], 2014. 06. 24. Forrás: ngmszakmaiterulet.kormany.hu [2023. 05. 27.].

²¹ Az informális értékátviteli rendszer egy olyan nem hivatalos banki megállapodás, amely párhuzamos, kiegészítő rész-tevékenységet folytat a formális bankrendszerrel, de attól teljesen független. Nem más, mint – többnyire – országhatáron átnyúló pénzcserre, banki átutalások és hatósági ellenőrző mechanizmusok kiiktatásával. Így ez a rendszer kiváló alternatív, illetve helyettesítő megoldást nyújt a hagyományos pénzügyi rendszer mellett, illetve sokszor ahelyett is.

a lebukás kockázatát. Az elkövetők egy-egy „eljárásuk” során anonimitásuk megőrzése mellett, a tettenérés minimalizálása érdekében több technikát kombinálva vagy azokat akár külön-külön is alkalmazzák. A pénzmosással foglalkozók elsődleges célja, hogy a „piszkos” pénz minél több rendszeren áthaladjon, megnehezítve, illetve megakadályozva ezzel a pénz útjának nyomon követését, felfedését. A klasszikus pénzmosás három szakaszból áll: elhelyezés, rétegezés és integráció.²² Az illegális pénzek az elhelyezés (behelyezés) szakaszában a leginkább sebezhetőek, mivel ilyenkor a fizikai formájukat tekintve – mint készpénz – nehéz és kockázatos a kezelésük. Ezért a bűnözők elsődleges célja a megszerzett „piszkos” pénz mielőbbi biztonságba helyezése, illetve minél távolabb juttatása a bűncselekmény helyszínétől. Minél több rétegezésen (bújtatáson) megy keresztül a „piszkos” pénz, annál nehezebb annak követése, azonban ezzel arányosan nőnek a járulékos költségek is, ami viszont egyre drágábbá teszi a folyamatot. A befejező integrálás (hazatelepítés) során alkalmazott utalási technikák képesek az értéket (pénzt) szinte bármilyen olyan formára átalakítani, amely megteremti a legitimitás látszatát.

A pénzmosás felszínén sok esetben csak kisebb bűncselekményekkel találkozunk, azonban annak intenzitása és szervezett mivolta – miután jelentős és meghatározó bűnözői csoportok állnak mögötte – már komoly aggodalomra ad okot. Az ellene folytatott küzdelemben az a legnehezebb, hogy néhány sémától eltekintve rendkívül összetett és nehezen bizonyítható.

A pénzmosás bűncselekménye számtalan módon megvalósulhat. A leleményes elkövetők mindig újabb és újabb módszerek után kutatnak, kreativitásuk határtalan.²³ Ez egy olyan önfenntartó és egyben öngerjesztő folyamat is, amelyben nincs kezdet és vég, mivel a körforgás állandó.

Fontos megjegyezni, a pénzmosás soha nem önálló, hanem származékos bűncselekmény, ami azt jelenti, hogy minden esetben előbb lennie kell egy alpbűncselekménynek, amely a bűnelkövető számára valamilyen vagyongyarapodással jár. Ebből következik, hogy „a pénzmosás oka és eredete tehát mindig bűncselekmény, ami a tranzakciók során visszakövethetlenné válik, célja pedig, hogy az így szerzett vagyon felhasználható legyen a legális gazdaságban”.²⁴ Vagyis a pénzmosásnak mint tevékenységnek nem a profitrealizálás a fő célja, hanem a törvénytelen úton megszerzett pénzek illegális eredetének felismerhetlenné tétele a sorozatos pénzmosási technikák és módszerek alkalmazásával.²⁵

²² Az első szakaszban, az elhelyezés fázisában válik el az illegális pénz (érték) az alpbűncselekménytől, a „piszkos” pénz ekkor kerül be a rendszerbe. A második szakaszban, a rétegezés fázisában a pénzmosással foglalkozók jövedelme – különböző pénzügyi tranzakciók során – fokozatosan elválik annak törvénytelen forrásától. A harmadik, befejező szakaszban, az integrálás fázisában a számos rétegezésnek köszönhetően az eredeti érték megkülönböztethetlenné válik új mivoltától, vagyis a „kitisztult” pénz újra forgalomba kerülve visszaáramlik a legális és/vagy illegális gazdaságba.

²³ Természetesen az újítások mellett vannak olyan tipikus tevékenységek és technikák (pl. túlszámlázás, fedővállalkozás), amelyek már jól beváltak, illetve nehezen nyomon követhetőek, így azokat a bűnelkövetők továbbra is elsősorattal alkalmazzák a gyakorlatban.

²⁴ Kósa Ferenc (2001): *A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája*. [online], Jogi Fórum, 2001. 11. 05. Forrás: jogiforum.hu [2023. 05. 28.].

²⁵ A pénzmosás egy járulékos költségekkel járó tevékenység, így önmagában egy „veszteséges” folyamat.

A szervezett bűnözés és a terrorizmus alkalmi szövetsége – kapcsolatuk a pénzmosással

A hidegháború lezárása után, a Szovjetunió 1991. évi felbomlásával és megszűnésével az Amerikai Egyesült Államok egyedüli szuperhatalomként hirtelen nemzetközi ellenségkép nélkül maradt, de ezzel párhuzamosan a terrorista fenyegetések gondolata és realitása is egyre inkább előtérbe került a szervezett bűnözés mellett. A kétpólusú világrend felbomlása után részben megszűnt az „igény” a korábban jól bejáratott állami terrorizmus „fenntartására”. A hirtelen megbízás nélkül maradt nemzetközi terrorista csoportok ezért új tartalmat és finanszírozási formát kerestek működésük „legalizálására”, amelyhez a legkézenfekvőbb és egyben legalkalmasabb megoldás a szervezett bűnözői csoportokkal való szövetségre lépés volt. Céljaik megvalósításához szükséges tevékenységi körüket fokozatosan terjesztették ki a szervezett bűnözés területeire, kihasználva az átfedések adta kedvező lehetőségeket.

Sok esetben a szervezett bűnözés és a terrorizmus tevékenysége – a szimbiózis miatt – nem választható külön, éppen ezért alapvető közös jellemzőjük, hogy az egyes országok a kölcsönös együttműködés révén már mindkét esetben mint nemzetállamok közössége néznek szembe velük, próbálva megakadályozni ezzel illegális és pusztító tevékenységüket.

Korábban nem volt jellemző a két fél együttműködése. Az egyre fokozódó nemzetközi nyomás révén azonban – valamint kihasználva a globalizáció adta kedvező lehetőségeket – napjainkban a felek egyre inkább egymásra utaltak a munkafolyamatok és az erőforrásaik megosztását illetően, ahol már egymás infrastruktúrájának használatával a költségeiket is racionalizálják. Ezeket a rövid vagy hosszabb ideig tartó, alkalmi vagy tartós kapcsolatokat úgy is értelmezhetnénk, mint két, saját jól felfogott érdekükből összefogó, egymással szimbiózisban élő üzleti partnert, akik szervezeten, ki-ki a maga elé kitűzött politikai, illetve gazdasági cél elérése érdekében működnek együtt.

A nemzetközi szintésre lépés révén mindkét szervezet folyamatosan alkalmazkodott az új környezethez. A klasszikus szervezett bűnözői és terrorista csoportok működését – még a legkisebbekét is – hierarchikus felépítés jellemezte a múltban. Minden szervezet alá- és fölrendelt tagokból állt, ezeket pedig egy központi irányítás fogta össze, amelynek az egyes sejtek vezetői folyamatos jelentéseket küldtek. A váltásnak idővel a fejlődés mellett anyagi és konspirációs okai is voltak. Egy nagy szervezet fenntartása és működtetése nagyon sokba kerül, valamint lebukás esetén sokkal nagyobb az esély az egész hálózat felgöngyölítésére. Ezért a korábbi merev struktúrát egy jól szervezett, „modern” szervezett bűnözés és terrorizmus váltotta fel, amely már dinamikusabb és rugalmasabb, köszönhetően az egyre jobban kiszélesedő és szerteágazó nemzetközi kapcsolatrendszerüknek. Megváltozott összetételük és megosztott feladatkörük révén viszont struktúrájuk „felhígult”. Egyfajta specializálódás figyelhető meg, tagjaik képzettek, sok esetben felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, így minden egyes területen kiválóan képzett, nyelveket beszélő szakembereket foglalkoztatnak. Katonás rendben, minden tagnak meghatározott feladatköre van. Szervezeti felépítésük folyamatosan alkalmazkodik a változó világ magatartásformáihoz, a konspiráció megőrzése érdekében pedig egyre lazább, hálózatszerű

szervezeti formákat öltenek. Az anyaszervezetről leválva, vagy a maguk szervezte kis csoportokból autonóm, független sejteket hoznak létre, amelyek képesek önállóan működni, döntéseket hozni és ezeket végrehajtani. Az egyes sejtek fejlett, jól kiépített kapcsolatrendszereiken keresztül kommunikálnak, de nem függenek egymástól és utasításokat sem adnak egymásnak. E laza szövetség keretében információkat cserélnek, valamint infrastruktúrájukat ajánlják egymásnak kölcsönös használatra. Kívülről átlagos hétköznapi életet élő polgároknak tüntetik fel magukat. Fegyvereik és felszereltségük folyamatosan fejlődik, akcióik végrehajtásához sokszor egyszerű, de egyre kifinomultabb módszereket vetnek be. Pénzügyi forrásaik – legális és illegális bevételeik – elegendők arra, hogy önfenntartóan gazdálkodjanak.

Az illegális bűncselekményekből származó jövedelmek folyamatos beépülése, illetve visszaáramoltatása a gazdaság vérkeringésébe a különböző gazdasági társaságok és bűnszervezetek számára olyan pénzügyi forrást biztosít, amely a hatalmuk legitimálása mellett torzítja a piac és a legális gazdaság normális működését, leértékelve ezzel a pénzügyi eljárások hatékonyságát és tisztességét is. Ezekből a bevételekből később újabb és újabb bűnelkövetői csoportok alakulnak ki, amelyek kihasználva a folyamatot, törvénytelen tevékenységükkel tovább folytatják a feketegazdaság mélyítését. Amennyiben az illegális pénzek a tisztára mosás után nagy mennyiségben és hirtelen be-, illetve visszakerülnek a szervezett bűnözés körforgásába, akkor ez már elérheti a legmagasabb veszély lehetséges formáját, a fenyegetés szintet is, mivel beszivárogva a legális gazdaságba a bűnözők cselekvésükkel a hatalmi viszonyok megváltoztatására vagy önös érdekeik érvényesítésére is képessé válhatnak. A gazdasági rendszer esetleges összeomlása, illetve annak tovagyűrűző hatása pedig ezáltal a biztonság többi szektorát is érzékenyen érintheti.²⁶

A pénzmosás a szervezett bűnözés egyik szükségszerű megjelenési formája,²⁷ amelynek különösképpen veszélyes formája, amikor az alvilági körök korrupciós és egyéb módszerekkel befolyást szerezve rátelepednek a gazdasági és azon keresztül a politikai életre, valamint monopolhelyzetben lévő stratégiai ágazatokra, veszélyeztetve és manipulálva ezzel a nemzetgazdaságot, illetve a demokratikus jogállamot. Vagyis megállapítható, hogy a pénzmosás „legnagyobb veszélyét a bűnelkövetők gazdasági, politikai hatalomba, vállalkozásokba, pénzügyi szolgáltató szervezetekbe történő beépülése”²⁸ jelenti, aminek ezzel párhuzamosan a társadalmi veszélye is megmutatkozik, miután az konszolidálja a bűnöző szervezetek gazdasági hatalmát és lehetővé teszi számukra, hogy bejussanak a legális gazdaságba.²⁹

A világban található számos szervezett bűnözői és terrorista csoportok ugyan nagyon sok tekintetben különböznek egymástól, azonban két dolog mindegyikük számára nélkülözhetetlen: a biztonságos kommunikáció, valamint az illegális és pusztító céljaik

²⁶ Buzan, Barry – Wæver, Ole – De Wilde, Jaap (1998): *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 109.

²⁷ Jehle, Jörg-Martin – Mayerhofer, Christoph (1996): *Organisierte Kriminalität: Lagebilder und Erscheinungsformen, Bekämpfung und rechtliche Bewältigung*. Heidelberg: Kriminalistik Verlag, 112.

²⁸ Vidékiné Farkas Anikó (1995): A pénzmosásról. *Ügyészek Lapja*, 3(2), 21–31.

²⁹ Dini, Lamberto (1994): General Introductory Report. *International Conference on Preventing and Controlling Money Laundering and the Use of Proceeds of Crime: a Global Approach*. In Official United Nations document (E/Conf.88/7), ISPAC. P.2., Cormayeur Mont Blanc, Aosta Valley (Italy).

eléréséhez szükséges folyamatos pénzügyi finanszírozás. Ez utóbbi megvalósításához egy jól működő, sajátos pénzügyi infrastruktúrát szükséges kiépíteniük, illetve akcióik lebonyolításához a formális és informális csatornákat felváltva vagy akár keverve is fel kell használniuk. Ennek megfelelően az elmúlt évtizedek során az figyelhető meg, hogy a szervezett bűnözés és a terrorizmus között sajátos kapcsolat alakult ki, aminek egyik összekötő eleme a pénzmosás. Mindkét jelenség központjában különféle törvénytelen tevékenységek találhatók, amelyek célja a minél nagyobb hatalom, befolyás és az anyagi javak (pénz) megszerzése. A szervezett bűnözés legfőbb tevékenységei közé tartozik többek között a drokkereskedelem, a fegyvercsempészet, a prostitúció, az emberkereskedelem, az emberrablás és a kiberbűnözés, míg a terrorizmus az erőszakot alkalmazza politikai vagy vallási célok elérése érdekében. Miután a szervezett bűnözői, illetve a terrorista csoportok is egyaránt pénzforrásokra szorulnak tevékenységeik folytatásához és kiterjesztéséhez, ehhez nyújt szolgáltatást a pénzmosás, amely lehetővé teszi számukra, hogy a törvényes gazdasági rendszeren keresztül legitim megjelenést adjanak pénzüiknek. A pénzmosás során a bűnözők és a terrorista csoportok a bűncselekményekből származó vagyonukat olyan tranzakciókon keresztül vezetik át, amelyek elrejtik azok eredetét és tulajdonosát. Ezáltal törvénytelen pénzüket legális formába öltöztetik, és lehetővé teszik annak felhasználását a mindennapi gazdasági életben. Megállapítható, hogy a szövetségek létrejöttének mozgatórugója a pénz, mégpedig a lenyomozhatatlan, tiszta pénz.

A pénzmosók ügyfeleik részére nyújtott szolgáltatásaik színvonalának növelése érdekében folyamatosan képzik magukat, rugalmasan reagálnak a világ változásaira, a lebukás veszélyét csökkentve pedig módszereiket és technikáikat folyamatosan fejlesztik, miközben újabb, eddig még kihasználatlan üzleti lehetőségeket keresnek, aminek keretében nyitottak időszakos (alkalmi vagy állandó) szövetségeket is létrehozni a különböző szervezett bűnözői és terrorista csoportokkal, aminek alapja az egymás közötti kölcsönös szolgáltatásnyújtás.

Megjegyzendő, hogy a szervezett bűnözők és a terroristák együttműködése sok esetben természetesen érdekellentétbe is ütközik. Céljaik elérése legtöbbször fontosabb, mint hogy megalkudjanak a szövetség létrejötte érdekében. Viszont előfordul olyan is, amikor egyes terroriszervezetek feladják korábbi politikai elveiket, céljaikat, és az anyagi, gazdasági haszonnal kecsegtető szervezett bűnözésre állnak át, azaz mutálódnak.³⁰

A szervezett bűnözést alapvetően a politikai és a vallási célok hiánya különbözteti meg a terrorizmustól. Továbbá a szervezett bűnözői csoportokat egyértelműen a minél nagyobb profit megszerzése motiválja a hatalom és a befolyás birtoklásával párhuzamosan, míg a terrorizmus egyértelműen a megfélemlítésre alapoz. Céljai megvalósításához a szervezett bűnözés leginkább a korrupciót használja, ugyanakkor a terrorizmus legfőbb fegyvere az erőszak. Míg a szervezett bűnözés elsősorban a belső gazdasági és politikai gyengeségekkel, illetve válságokkal tűzdelt térségekbe³¹ irányul, addig a terrorizmus a jól működő demokráciák és társadalmak bomlasztására, azaz káosz kialakítására törekszik.

³⁰ Dishman, Chris (2001): *Terrorism, Crime, and Transformation*. In Hoffman, Bruce (szerk.): *Studies in Conflict & Terrorism*, (24)1, Taylor & Francis Group. 43–58.

³¹ A pénzmosásra leginkább alkalmas helyek is ezekben az országokban alakultak ki, mivel itt kevésbé fejlett és szabályozott a pénzügyi rendszer.

Ezek alapján a szervezett bűnözés elsősorban gazdasági és társadalmi szempontból jelent közvetlen veszélyt, a terrorizmus ezeken kívül a politikára is nyomást próbál gyakorolni. Alapvető különbségként értékelhető még a létszámuk és technikai felszereltségük is, amit nagymértékben meghatároz a globális bűnözésben elfoglalt szerepük. A rövid és középtávú jövőben – sok egyéb biztonsági kihívás mellett – a szervezett bűnözés lehet az a tényező, amely a legnagyobb hatást gyakorolja a társadalmi biztonságra.³²

A szervezett bűnözés és a terrorizmus finanszírozásában alapvető különbség még, hogy a terrorizmusnak célja a „piszkos pénzek” felhasználása, de az eredet elfedése nem feltétlenül. A bűncselekményekből származó pénzek felhalmozása önmagában még nem bűncselekmény, de – pénzmosás után – az ebből finanszírozott terrorakciók már igen. Michael Levi, a walesi Cardiff Egyetem Társadalomtudományi Karának professzora – a szervezeti struktúrákat figyelembe véve – három módszert különböztet meg a pénzek mozgatására az egyes terrorszervezeteken belül.³³ Az első, amikor a pénzt egy központi helyről irányítva osztják el az ezzel megbízott személyek útján. A második esetben a sejtek kezdőtőkét kapnak, amellyel gazdálkodnak. Végül, a harmadik lehetőségnél egyfajta hálózatként működve más független csoportokkal közösen használják fel a pénzt.

A szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni fellépés korábban nem jelentett klaszszikus nemzetbiztonsági feladatot, így nem is igényelt nemzetközi együttműködést.³⁴ Napjainkban azonban ezek a fenyegetések már nem oldhatók meg pusztán katonai erővel, valamint a regionális és a nemzetközi szervezetek közreműködésével, az országok titkosszolgálatainak kölcsönös kooperációja is szükséges, ami így egyre jobban felértékeli a hírszerzés és a felderítés szerepét.

A terrorizmus finanszírozása

A terrorizmus finanszírozásnak meghatározására viszonylag későn, csak a 20. század legvégén került sor. A terrorizmus finanszírozása elleni harc nemzetközi jogi alapjait – megteremtve ezzel annak fogalmi kereteit és egyben szorgalmazva is minden államnak a saját jogrendjébe való beültetését – 1999. december 9-én az ENSZ Közgyűlésének 54/109. számú határozatában, a Nemzetközi egyezmény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról szóló preambuluma 2. cikkében fektette le, amely szerint:³⁵

„Minden személy jelen Egyezmény megsértését követi el [a szerző megjegyzése: finanszírozza a terrorizmust], ha közvetlenül vagy közvetetten, törvényellenesen és szándékosan, biztosít vagy gyűjt anyagi eszközöket azzal a szándékkal, hogy azokat használhassák, vagy használják teljesen vagy részlegesen az alábbiak kivitelezésére:

³² Buzan – Wæver – De Wilde 1998: 138.

³³ Levi, Michael (2007): Lessons for Countering Terrorist Financing from the War on Serious and Organized Crime. In Biersteker, Thomas J. – Eckert, Sue E. (szerk.): *Countering the Financing of Terrorism*. London, Taylor & Francis Group. 260–289.

³⁴ Tarján István (2006): *A katonai elhárítás helye, szerepe és problémái a terrorizmus elleni harcban. Felderítő Szemle*, 5(Különszám), 42–43.

³⁵ Vass György (2016): *A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusai*. Doktori értekezés. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 100.

- (a) a mellékletében felsorolt szerződésekbe foglaltak megsértésére [a szerző megjegyzése: 9 vonatkozó nemzetközi szerződés]
- (b) (bármilyen más) tett azzal a szándékkal, hogy halált, vagy jelentős fizikai sérülést okozon egy civil számára, vagy más olyan személy számára, aki nem vesz részt aktívan ellenséges fegyveres konfliktusban, amikor a tett szándéka, természeténél fogva, vagy a körülményekből adódóan, hogy megfélemlítse a lakosságot, vagy kényszerítsen egy kormányt vagy egy nemzetközi szervezetet arra, hogy tegyen, vagy ne tegyen meg bármilyen lépést.”³⁶

Az Európai Unió Tanácsa – az ENSZ terminológiáját felhasználva, valamint az Amerikai Egyesült Államokat ért szeptember 11-ei terrortámadások következményeként – 2001. december 27-én fogadta el a 2580/2001/EK rendeletét a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről, amelyben megállapítja, hogy „semmiféle pénzeszközt, egyéb vagyoni értéket és gazdasági erőforrást – sem közvetve, sem közvetlenül – nem lehet a rendelkezésükre bocsátani” azoknak, akik terrorcselekményeket követnek el vagy kísérelnek meg elkövetni.³⁷ A két említett meghatározás alapján, hétköznapi nyelvre lefordítva a terrorizmus finanszírozásán nemcsak pénzügyi támogatást értünk, hanem minden egyéb olyan természetbeni (például információ átadása), illetve infrastrukturális (robbanóanyag beszerzése) támogatást is, amely bármilyen úton, akár tudatosan vagy tudatlanul segíti a terroristákat céljaik elérésében.

A terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás közötti kapcsolat sajátosságából eredően a szerepek felcserélődnek, ezért a kettőjük interakcióját úgynevezett „fordított pénzmosásként” vagy „pénzbepiszkitásként” értelmezhetjük.³⁸ Ennek lényege, hogy nem a pénz eredetének, hanem a végcéljának (felhasználásának) lepezésén van a hangsúly. A másik nagy különbség, hogy a feladó sokszor nincs is tisztában a végső felhasználó kilétével, a folyamatot a címzett irányítja. Ebből az a következtetés vonható le, hogy míg „a pénzmosás a bűncselekmény elkövetése utáni támogató tevékenység, addig a terrorizmus finanszírozása a bűncselekmény előkészítésének támogatása”.³⁹ A pénzmosás természetesen a terroristáknak is kedvező szolgáltatás nyújt, de jellemvonásait tekintve jelentősen eltér az összeg volumene, a motiváció sokkal erőszakosabb, továbbá az akciók végrehajtásához legális pénzeket is felhasznál.⁴⁰

A terrorista csoportok pénzügyi működésüket – a szervezett bűnözés közreműködését kihasználva – jellemzően klasszikus bűncselekményekből (kábitószerszer-,⁴¹ fegyver- és em-

³⁶ United Nations (1999): *International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*. [online], 1999. 12. 09. Forrás: un.org [2023. 06. 01.].

³⁷ Európai Unió Tanácsa (2001): *A Tanács 2580/2001/EK Rendelete a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről*. [online], 2001. 12. 17. Forrás: eur-lex.europa.eu [2023. 05. 27.].

³⁸ Gál István László (2012): *Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása*. *Szakmai Szemle*, 8(1), 12–13.

³⁹ Vass 2016: 205.

⁴⁰ Levy, Steven Mark (2003): *Federal Money Laundering Regulation. Banking, Corporate, and Securities Compliance*. [h. n.]: Wolters Kluwer, 18–20.

⁴¹ A terrorizmus és a kábítószerszer-kereskedelem szorosan összefüggő tevékenység, így terjedt el a köztudatban az egyre többet hallható narkóterrorizmus kifejezés.

berkereskedelem, emberrablás, prostitúció) származó illegális tőke tisztára mosásából finanszírozzák. A nemzetközi összefogás, valamint az egyre szigorúbb pénzügyi szabályozások következtében viszont a bűnözők sok esetben kénytelenek a kevésbé szabályozott csatornák igénybevételére is, mint például a gyémánt és drágakövek, illetve egyéb csempezárúk nemzetközi kereskedelme. A finanszírozás különleges formája a jótékonyági alapok⁴² – a tagok és szimpatizánsok adományai – és a nonprofit szervezetek létrehozása és működtetése, valamint az informális pénzáttalások a hawala rendszereken⁴³ keresztül és a digitális valuták (például Bitcoin) használata. A különböző csatornákból származó pénz eljuttatása a terroriszervezeteknek történhet közvetlen átadással (kézből kézbe),⁴⁴ valamint közvetett utalással a hagyományos formális vagy informális bankrendszeren keresztül.

A terroriszervezetek működésének költségeit két nagy csoportra bonthatjuk: a műveleti költségekre, amely elsősorban az akciók végrehajtásának kiadásait foglalja magában, valamint a hálózatfenntartási (infrastrukturális) költségekre, amely a szervezet hétköznapi működésére, kiépítésére, illetve fenntartására szolgál (például toborzás, kiképzés, biztonság kiépítése).⁴⁵ E két költségcsoporton kívül a terrorizmus irányának megváltozása óta egyre többször hallani egy harmadik járulékos kiadásról is, az öngyilkos merénylők családtagjainak felkínált anyagi támogatásról (életjáradék), amelynek összege akár a 30 ezer dollárt is elérheti.⁴⁶ Ha megnézzük a két (három) költségcsoport megoszlását, akkor azt tapasztaljuk, hogy a műveleti költségek mindössze 10%-át képviselik a teljes kiadásnak, míg 90%-ot a hálózat fenntartására fordítanak.⁴⁷

A terrorcselekmények felderítésének egyik fontos „láncszeme” a pénzmosás.⁴⁸ A terrorakciók már mindössze pár ezer amerikai dollárból is megvalósíthatók,⁴⁹ ezért ezek felfedése a pénzügyi rendszerben igen nehéz. Azonban a kiképzés és a felkészítés, azaz a terrorizmus bázisának kialakítása és fenntartása már jóval nagyobb költségeket

⁴² Az adományozók nem minden esetben vannak tisztában azzal, hogy valójában mit és milyen célokat is támogatnak.

⁴³ A hawala az egyik legbiztonságosabb és leggyorsabb eszköz a bűnözők számára a pénz áttalására világszerte, mivel mozgatója nem hagy nyomot (nem jár a pénz fizikai mozgásával), így nehezen követhető. A hálózat lényege, hogy a pénzmosó a világ valamely országában a hawala brókernél pénzt helyez el, amelyet pár órán belül már fel is vehet – a jutalék levonásával – valamelyik másik országban vagy földrészben. A rendszer azért működik jól, mert a piac kétirányú. Vagyis mindkét országban vannak olyanok, akik viszonylag nagy készpénzfelesleggel rendelkeznek (szervezett bűnözők, terroristák), és akik hajlandók is nagyvonalúan fizetni azért a lehetőségért, hogy papírmentes bankrendszerrel vehessenek igénybe.

⁴⁴ „A dzsihádisták szervezetei esetében az egyik leggyakoribb és legbiztonságosabb módszer a futárok útján, kézből-kézbe átadott pénzek továbbítása.” Kis-Benedek József – Kenedli Tamás (2015): *A terrorfenyegetettség új tendenciái és lehetséges válaszlehetőségek*. Szakmai Szemle, (1), 20.

⁴⁵ Acharya, Arabinda (2009): *Targeting Terrorist Financing. International Cooperation and New Regimes*. London – New York: Routledge, 24.

⁴⁶ Gál 2012: 7–9.

⁴⁷ E kimutatás alapján az öngyilkos merénylők családtagjainak juttatott pénzt az utóbbi kategóriába sorolom.

⁴⁸ Bolgár Judit – Szternák György (2004): *A terrorcselekmények társadalmi és személyiség-lélektani háttere*. Felderítő Szemle, 3(1), 74.

⁴⁹ Szakértők a 2004-es madridi robbantások költségét mintegy 8-10 ezer euróra becsülik. De voltak ennél természetesen jóval költségigényesebb akciók is. Például a 2001. szeptemberi terrorakció 400-500 ezer dollárt emésztett fel. Napjaink terrorakcióit azonban kétségkívül az alacsony költségigény jellemzi, gondoljunk itt csak egy teherautó vagy furgon bérlésére, amellyel ezt követően a tömegbe lehet hajtani, jelentős számú embert megsebesítve, vagy életüket kioltva (2016 december, Berlin). A londoni járókelők 2017-es megkésélése szintén ide sorolható.

igényel.⁵⁰ Éppen ezért a hangsúlyt ezeknek a pénzügyi forrásoknak és tranzakcióknak a felfedésére, felszámolására, valamint az ismert csoportok vagyonának befagyasztására, illetve zárolására kell helyezni, aminek sikere esetén ez lenne az egyik leghatékonyabb módja a terrrorszervezetek felszámolásának.⁵¹ A feladat azonban igen nehéz és összetett,⁵² a küzdelemhez pedig nagyon sok pénz, valamint hatékony intézkedések sora szükséges.⁵³

Összegzés

A megváltozott biztonsági környezetben – az államok erőviszonyainak kialakulóban lévő átrendeződése mellett (elsősorban katonai, politikai és gazdasági) – egyre inkább előtérbe került a hétköznapi életünket beárnyékoló szervezett bűnözés és terrorizmus, valamint sok esetben az ezeket kiszolgáló pénzmosás, amelyek már nincsenek tekintettel országhatárookra, így bárhol és bármikor megjelenhetnek. Folyamatosan kihasználva a globalizáció adta újabb és újabb lehetőségeket, a szervezett bűnözés, a terrorizmus és a pénzmosás is alkalmazkodott az új kihívásokhoz és nemzetközivé vált az elmúlt időszakban. A terrorizmus felismerte és igénybe is vette a szervezett bűnözés jól bejáratott csatornáit és annak kiépített infrastruktúráját. A két fél összefonódása logikus lépésként értékelhető a nagyvilágban szerteágazó és kifinomult kapcsolataik, valamint egyes helyeken átfedést produkáló működésük révén. Kapcsolódásuk létrejöttének mozgatórugója a pénz, mégpedig a lenyomozhatatlan, tiszta pénz. Eltérő alapmotivációjuk, céljaik, módszereik és eszközeik ellenére alkalmi (esetenként állandó) szövetségük révén képesek növelni illegális tevékenységüket, valamint hatékonyan végrehajtani akciókat, amelyekhez ezáltal megfelelő pénzügyi forrással és kiépített kommunikációs csatornával is rendelkeznek. Mindennapi aktivitásuk ezzel egyre jobban veszélyezteti a demokratikus intézményeket, és azon keresztül a kormányokat, azaz destabilizálják a világ gazdaságát. Illegális tevékenységük már teljesen összefonódott a legálissal, ezért felderítésük is egyre nehezebb.

A pénzmosás a szervezett bűnözés és a terrorizmus finanszírozásának egyik „melegágya”, amelyek szövetségre lépve egymással kihasználnak minden olyan pénzmosás adta lehetőséget, amellyel még hatékonyabban érhetik el céljaikat. Szerepük és tevékenységük révén a globális pénzmosási piacnak már olyan meghatározó résztvevőivé váltak, amelyet megkerülni nem lehet. A pénzmosással megtisztított illegális pénzek volumene évről évre nagyobb méretet ölt, majd visszakerülve az illegális, illetve a legális pénzügyi rendszerbe hatalmas károkat okoz a társadalom, illetve az állam valamennyi szereplőjének.

⁵⁰ Tagjaik között olyan jól képzett (diplomás, több nyelvet beszélő) és felkészült szakember is megtalálható, akik alapvetően normál hétköznapi életet élnek, így – minden gyanú felett állva – egyáltalán nem lógnak ki a tömegből.

⁵¹ Fontos megjegyezni, hogy a terrorizmus elleni küzdelem sokkal több költséget emészt fel, mint egy-egy pusztító terrorakció megszervezése és végrehajtása. A lefoglalt pénzek viszont hatékonyan felhasználhatóvá válnak a terrorizmus elleni harcban.

⁵² Jól mutatja ezt Afganisztán példája, amely tökéletes választás a terroristák bázisának és kiképzőhelyének, mivel itt kellő politikai támogatottságot élveznek, és a drogcsempészet adta lehetőségek is megfelelő pénzügyi alapot biztosítanak az akciók megszervezésére. Az ültetvényeken megtermelt kábítószerrel pedig a szervezett bűnözés teríti a piacokon, így bevételi forráshoz juttatva a terroristákat.

⁵³ A hatékony küzdelem részét képezheti a jövőben olyan intézkedések bevezetése is, amelyek a terrorizmust és a terrrorszervezeteket támogató országok ellen irányul. Ezek közül többek között kiemelkedő szerepe lehet a politikának, a diplomáciai, a gazdasági és a pénzügyi nyomásgyakorlásnak.

A pénzmosás továbbra is arctalan, de a fejlődések eredményeként globálissá vált, illetve transznacionális formát öltött, nemzetköziesedett. Ennek eredményeként megállapítható, hogy a pénzmosást használók köre is megváltozott, kibővült a szervezett bűnözők szinte valamennyi csoportjával, valamint már a terroristák is egyre többször igénybe veszik a pénzmosók szolgáltatásait, aminek hatása révén – rövid és hosszú távon is – közvetve még inkább kockázatot, illetve fenyegetést jelentenek a globális biztonságra.

A fentiek alapján összegzésként megállapítható, hogy a világban az elmúlt időszakban bekövetkezett változásoknak, illetve dinamikus fejlődéseknek köszönhetően a szervezett bűnözés és a terrorizmus struktúrája, illetve finanszírozási formája fokozatosan megváltozott, aminek eredményeként egymás között alkalmi (esetenként állandó) szövetségeket alakítottak ki. Miután akcióik végrehajtásához továbbra is anyagi bázisra van szükségük, ezért folyamatosan olyan pénzforrásokat keresnek, amelyek eredete látszólag feddhetetlen. Ennek következtében a pénzmosás a szerteágazó szervezett bűnözői és terrorista struktúrák életképességét, akcióképességét és továbbélését biztosítja.

IRODALOMJEGYZÉK

- Acharya, Arabinda (2009): *Targeting Terrorist Financing, International Cooperation and New Regimes*. London – New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203873717>
- Boda József (2014): Biztonsági kihívások – nemzetbiztonsági válaszok. In Gaál Gyula (szerk.) – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 35–46.
- Bolgár Judit – Szternák György (2004): A terrorcselekmények társadalmi és személyiség-lélektani háttere. *Felderítő Szemle*, 3(1), 69–93.
- Bolgár Judit – Szternák Nóra – Szternák György (2005): *A terrorizmussal kapcsolatos kutatások legújabb eredményei*. *Felderítő Szemle*, 4(4), 5–61.
- Buzan, Barry – Wæver, Ole – De Wilde, Jaap (1998): *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner. Online: <https://doi.org/10.1515/9781685853808>
- Dini, Lamberto (1994): General Introductory Report. International Conference on Preventing and Controlling Money Laundering and the Use of Proceeds of Crime: a Global Approach. In *Official United Nations document (E/Conf.88/7)*, ISPAC. P.2., Courmayeur Mont Blanc, Aosta Valley (Italy). Online: <http://www.imolin.org/imolin/en/courmaye.html?print=yes>
- Dishman, Chris (2001): Terrorism, Crime, and Transformation. In Hoffman, Bruce (szerk.): *Studies in Conflict & Terrorism*. (24)1, Taylor & Francis Group. 43–58. Online: <https://doi.org/10.1080/10576100118878>
<https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/terrorism-crime-and-transformation>
- Európai Unió Tanácsa (2001): *A Tanács 2580/2001/EK Rendelete a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről*. [online], 2001. 12. 17. Forrás: eur-lex.europa.eu [2023. 05. 27.]
- Gál István László (2012): *Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása*. *Szakmai Szemle*, 8(1), 5–15.
- Hímer Nóra Vivien (2011): *A terrorizmus eredete és fejlődéstörténete*. *Szakmai Szemle*, (2), 49–70.
- Isaszegi János (2002): A nemzetközi terrorizmus és a terrorizmus elleni harc aktuális kérdései – Hadsereg, rendőrség, határőrség a terrorizmuselleni harcban. In *Új világtrend, új kihívások, új reagálások*. IVB Konferencia, Budapest.
- Jehle, Jörg-Martin – Mayerhofer, Christoph (1996): *Organisierte Kriminalität: Lagebilder und Erscheinungsformen, Bekämpfung und rechtliche Bewältigung*. Heidelberg: Kriminalistik Verlag.

- Jones, Seth G. – Libicki, Martin C. (2008): *How Terrorist Groups End. Lessons for Countering al Qa'ida*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Kis-Benedek József – Kenedli Tamás (2015): *A terrorfenyegettség új tendenciái és lehetséges válaszleptések. Szakmai Szemle*, (1), 16–34.
- Kósa Ferenc (2001): *A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája*. [online], *Jogi Fórum*, 2001. 11. 05. Forrás: jogiforum.hu [2023. 05. 28.]
- Kőszegvári Tibor (2004): *A nemzetközi terrorizmus elleni harc tapasztalatai. Felderítő Szemle*, 3(4), 5–7.
- Levi, Michael (2007): *Lessons for Countering Terrorist Financing from the War on Serious and Organized Crime*. In Biersteker, Thomas J. – Eckert, Sue E. (szerk.): *Countering the Financing of Terrorism*. London, Taylor & Francis Group. 260–289.
- Levy, Steven Mark (2003): *Federal Money Laundering Regulation. Banking, Corporate, and Securities Compliance*. [h. n.]: Wolters Kluwer.
- Mingst, Karen A. (2011): *A nemzetközi kapcsolatok alapjai*. Budapest: Napvilág.
- NATO szakkifejezések és meghatározások szógyűjteménye (2000). Budapest: HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség kiadványa.
- Netanjahu, Benjamin (1995): *Harc a terrorizmus ellen*. Budapest: Alexandra.
- Pénzügyminisztérium: *A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés nemzetközi háttere*. [online], 2014. 06. 24. Forrás: ngmszakmaiteruletek.kormany.hu [2023. 05. 27.]
- Publikon Szerkesztőség: *A terrorizmus fogalma és története*. [online], Forrás: publikon.hu [2023. 06. 02.]
- Szaniszló József (2005): *Napjaink Nemzetközi (Globális) Terrorizmusa 2. Szakmai Szemle*, (2), 5–32.
- Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*. [online], PhD-értekezés. Pécs: PTE ÁJK. 2010. Forrás: pea.lib.pte.hu [2023. 05. 23.]
- Tálas Péter (2007): *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára*. [online], 2007. 01. 07. Forrás: kisebbségkutato.tk.mta.hu [2023. 05. 23.]
- Tarján István (2006): *A katonai elhárítás helye, szerepe és problémái a terrorizmus elleni harcban. Felderítő Szemle*, 5(Különszám), 38–43.
- United Nations: *International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*. [online], 1999. 12. 09. Forrás: un.org [2023. 06. 01.]
- United Nations – Office on Drugs and Crime: *Money Laundering*. [online], Forrás: unodc.org [2023. 06. 11.]
- United Nations – Office on Drugs and Crime: *United Nations Convention against transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. [online], New York, 2004. Forrás: unodc.org [2023. 05. 25.]
- Vass György (2016): *A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusai*. [online], Doktori értekezés. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Vidékine Farkas Anikó (1995): *A pénzmosásról. Ügyészek Lapja*, 3(2), 21–31.
- Von Lampe, Klaus: *Definitions of Organized Crime*. [online], Forrás: organized-crime.de [2023. 05. 23.]